

Regeringens proposition

1976/77: 143

om vissa pensionsfrågor

beslutad den 24 mars 1977.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om pensionering av personal vid musikteatern i Värmland och av vissa resesekreterare som svarar för den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna.

Vidare föreslås att änkepension får omprövas och att rätt till förtidslivränta införs i vissa fall där den anställning som grundat rätt till förmånen har upphört innan det statliga pensionsavtalet trädde i kraft. Det föreslås också att regeringen får besluta om livränta i särskild ordning åt förtidsavgången arbetstagare utan avtalsenlig pensionsrätt.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-03-24

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om vissa pensionsfrågor

I Ordning av pensionering i vissa fall

A Personal vid musikteatern i Värmland, m. m.

Stiftelsen musikteatern i Värmland bildades år 1975 enligt beslut av Värmlands läns landsting och Karlstads kommun vilka är huvudmän för stiftelsen.

Till stiftelsen utgår statsbidrag från anslaget till bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Bidragets belopp är 534 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Vid musikteatern i Värmland finns det f. n. nio arbetstagare med anställning tills vidare och ett antal arbetstagare med korttidsanställning.

Löneförmånerna för personalen vid musikteatern i Värmland regleras enligt de avtal mellan Teatrarnas Riksförbund och Svenska teaterförbundet resp. Svenska musikerförbundet som också gäller för andra teatrar av samma slag. Stiftelsen har inte iklätt sig några pensionsförpliktelser mot personalen.

Stiftelsen har anhållit att statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR — tillämpas på teaterns personal.

Statens personalpensionsverk framhåller i yttrande över ansökningen att det med hänsyn till storleken och utformningen av det statsbidrag som stiftelsen uppbär finns förutsättningar för att staten skall medverka vid pensioneringen av de anställda. Pensionsverket tillstyrker att de inordnas i SPR-pensioneringen enligt samma grunder som gäller för övriga teatrar av detta slag.

Föredraganden

Verksamheten vid musikteatern i Värmland finansieras på samma sätt som verksamheten vid andra liknande teatrar. Jag finner det naturligt att teaterns personal får sin pensionsfråga löst på samma sätt som personalen vid sistnämnda teatrar. Härigenom tillgodoses önskemålet om ett för alla sådana teatrar enhetligt pensionssystem. En sådan lösning skulle också förbättra teaterns möjligheter att vid anställande av personal hävda sig i konkurrens med andra institutioner av samma slag.

Jag förordar alltså att personalen vid musikteatern i Värmland ansluts till den i SPR innefattade avgiftspensioneringen på samma villkor som gäller för personalen vid andra institutioner av samma slag.

Anslutningen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1977. Reglementets tillämpning på arbetstagare med korttidsanställning bör dock tills vidare vara beroende av regeringens prövning.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

Det finns ytterligare några statsunderstödda teater- eller musikinstitutioner som inte iklätt sig några pensionsåtaganden mot sin personal. Regeringen bör i dessa fall få pröva frågan om anslutning till SPR i huvudsaklig överensstämmelse med de normer som gäller för personal vid de liknande institutioner som nu omfattas av den statliga pensioneringen.

B Resesekreterare för den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna

Hos kriminalvårdsstyrelsen finns en tjänst i lönegrad Fe 14 som resesekreterare för den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna. Denne resesekreterare representerar svenska kyrkan.

Vid anstalterna verkar dessutom två andra resesekreterare som är anställda hos Sveriges frikyrkoråd resp. frälsningsarmén. Resp. huvudman får bidrag av statsmedel för att täcka kostnaderna för deras avlönande enligt i huvudsak grunder som gäller för statens tjänstemän. Anställningarna är inte förenade med statlig pensionsrätt.

Nuvarande innehavaren av anställningen som resesekreterare hos frikyrkorådet har begärt att statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR — tillämpas på anställningen.

Kriminalvårdsstyrelsen och statens personalpensionsverk har i yttranden biträtt ansökningen.

Om tjänsten som resesekreterare hos frikyrkorådet medges anslutning till SPR, finns det enligt pensionsverket förutsättningar för att an-

sluta även tjänsten som resesekreterare hos frälsningsarmén. Efter vad som upplysts avser huvudmannen för denne dock inte att ansöka om anslutning.

Föredraganden

Anställningen som resesekreterare hos Sveriges frikyrkoråd finansieras med statsbidrag. Också i övrigt har den kommit att framstå som en statlig angelägenhet. Jag får därför föreslå att SPR görs tillämpligt på den. Anställningen bör tas upp i bilagan till reglementet och dess registrering vara beroende av de villkor som gäller enligt 3 b i 17 § reglementet. Den tid som nuvarande innehavaren av anställningen har tjänstgjort som resesekreterare vid kriminalvården före anslutningen till reglementet bör beaktas vid beräkning av tjänstår i pensionshänseende. Anslutningen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1977. Kostnaderna för pensioneringen bör tas ut av huvudmannen genom ett reducerat lönekostnadspålägg som förs över till inkomstiteln Pensionsmedel m. m.

Även anställningen som resesekreterare hos frälsningsarmén bör tas upp i bilagan till SPR så att huvudmannen, om han finner det önskvärt, kan anmäla anställningen för registrering hos pensionsverket.

Som jag har anfört behövs det viss ändring i bilagan till SPR för att de nu aktuella anställningarna som resesekreterare skall kunna anslutas till SPR. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring och meddela de föreskrifter i övrigt som kan behövas.

C Personal hos Stockholms konserthusstiftelse

Konsertföreningen i Stockholm med ca 100 anställda och stiftelsen Stockholms konserthus med ca 20 anställda sammanfördes den 1 januari 1976 till en ny institution, Stockholms konserthusstiftelse.

Pensioneringen var ordnad för personalen hos konsertföreningen i Stockholm genom anslutning till statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR — och för personalen hos stiftelsen Stockholms konserthus genom försäkring hos Svenska Personal-Pensionskassan (SPP).

Regeringen förordnade den 13 januari 1977 om tillämpning av SPR på personalen hos Stockholms konserthusstiftelse. Härigenom har pensionsrätten enligt reglementet bevarats för de arbetstagare som övergått dit från konsertföreningen i Stockholm samtidigt som reglementet har blivit tillämpligt även på de arbetstagare som tidigare tillhörde stiftelsen Stockholms konserthus. Den enskilda arbetstagarens pensionsrätt är beroende av att huvudmannen låter registrera anställningen hos statens personalpensionsverk och betalar föreskrivna avgifter.

Vad sålunda förekommit bör bringas till riksdagens kännedom.

II Omprövning av familjepension i vissa fall för efterlevande maka

Den 1 juli 1962, då regler om samordning mellan statlig och icke-statlig pensionsrätt infördes i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR —, förenklades i vissa fall möjligheterna för frånskild hustru att erhålla rätt till familjepension. Enligt reglementet i dess nya lydelse gäller inte kravet att domstol skall ha förordnat om rätt till familjepension för frånskild hustru med rätt till familjepensionsförmån på grund av samordningsbar icke-statlig pensionering. Den statliga familjepensionens belopp är alltså gemensamt för den efterlevande maken och den frånskilda hustrun och skall delas lika mellan dem. Härigenom har den efterlevande makans rätt inskränkts.

Bestämmelserna om familjepensionsrätt för frånskild hustru ändrades åter den 1 december 1974. Enligt de nya bestämmelserna, som nu också gäller som kollektivavtal, utgår familjepension till familjepensionsberättigad frånskild hustru med hälften av familjepensionsförmåns normalbelopp, dock högst med ett belopp som svarar mot det sista underhållsbidragsbeloppet. Överskjutande belopp tillfaller efterlevande make, när sådan finns. Har frånskild hustru rätt till familjepensionsförmån på grund av samordningsbar icke-statlig pensionering utgår dock sådan förmån med tillförsäkrat belopp även om rätt till familjepensionsförmån enligt SPR ej föreligger.

I de fall, där mannen har gått över från icke-statlig till statlig tjänst före den 1 juli 1962 och avgått med rätt till egenpensionsförmån eller avlidit före den 1 december 1974, har familjepensionsrätten för maken i ett andra äktenskap försämrats genom den ändring av bestämmelserna i SPR som trädde i kraft den 1 juli 1962. Det är enligt min mening rimligt att hennes pensionsrätt i sådana fall skall kunna omprövas. Statens tjänstepensionsnämnd, som är en partssammansatt nämnd, bör få handha prövningen såvitt gäller det statligt reglerade förhandlingsområdet. I andra fall bör prövningen ankomma på regeringen. Ett beslut om ändring bör inte påverka den frånskilda hustruns pensionsrätt.

Riksdagens bemyndigande bör inhämtas att ompröva familjepension för efterlevande maka enligt vad jag nu har föreslagit.

III Förtidslivränta i vissa fall åt personer bosatta utomlands

Enligt gällande statliga pensionsavtal inträder rätt till förtidslivränta när den förmånsberättigade kan få hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (ändrat senast 1976: 1080). Sådan socialförsäkringsförmån utgår oftast i form av folkpension och allmän tilläggspension (ATP) eller, för den som bor utomlands, i form av enbart ATP. Den som är bosatt i utlandet kan alltså normalt få ut förtidslivränta trots att han inte har rätt till folkpension.

SPR i dess lydelse före den 1 juli 1974 och äldre statliga pensionsbestämmelser innehåller ett villkor om rätt till folkpension som förutsättning för förtidslivränta. Det innebär att den som inte kan få folkpension på grund av bosättning utomlands inte heller kan erhålla förtidslivränta även om det i övrigt finns förutsättningar för rätt till sådan förmån. Att det förhåller sig så är enligt min mening inte tillfredsställande.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om förtidslivränta enligt SPR i dess lydelse före den 1 juli 1974 eller enligt äldre bestämmelser åt den som är arbetsförmögen i sådan omfattning som förutsätts för rätt till hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen om allmän försäkring men inte kan få folkpension eftersom han är bosatt utomlands.

IV Beslut om livränta i särskild ordning åt vissa f. d. statsanställ- da, m. m.

Huvuddelen av statens arbetstagare, både lönegradsplacerade och arvodesanställda, har pensionsrätt enligt statligt pensionsavtal. I den mån detta inte är fallet, t. ex. beroende på grunderna för avlöningens bestämmande eller på levnadsåldern vid anställningens början, kan regeringen under vissa förutsättningar besluta om pension i särskild ordning (bemyndigandepension) både åt arbetstagaren och åt hans efterlevande. Pension kan således beviljas arbetstagare som har minst tio års anställning och står kvar i tjänst till en levnadsålder motsvarande normal avgångsålder eller, i annat fall, har skilts från anställningen av hälsoskäl. Pensionen bestäms i dessa fall i huvudsak med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i det statliga pensionsavtalet. I vissa fall minskas dock tjänstetidsfaktorn med 10 %.

Regeringens möjligheter att besluta om pension som avses här grundar sig på ett bemyndigande av 1960 års riksdag (prop. 1960: 151, SU 143, rskr 323). Detta bemyndigande avser inte arbetstagare som har lämnat sin anställning i förtid av annan anledning än förlorad eller nedsatt arbetsförmåga. Jag finner att sådan arbetstagare, när han har varit anställd länge i statens tjänst, bör kunna beviljas pensionsförmån av något slag. Regeringen bör enligt min mening få medgivande att besluta om livränta i dessa fall.

Bemyndigandet bör utformas så att livräntan får utgå först sedan arbetstagaren fyllt 65 år. Har han rätt till hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen om allmän försäkring, bör livräntan dock kunna utgå tidigare. Livräntans belopp bör bestämmas i huvudsak med motsvarande tillämpning av de pensionsbestämmelser som gällde vid tid-

punkten för hans avgång. Frågan om 10 % minskning av tjänstetidsfaktorn bör bedömas med ledning av den praxis som gäller vid beslut om pension i särskild ordning.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om livränta i särskild ordning enligt de grunder som jag nu har föreslagit. Bemyndigandet bör avse också efterlevande.

V Bestämmande av pension i särskild ordning under hänsynstagande till föregående sysselsättning i arkivarbete, m. m.

Arkivarbete är en form av arbetslöshetshjälp. Som framgår av arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1976: 269, ändrad 1976: 1068) finns det både statligt arkivarbete, anordnat vid statlig myndighet eller statsunderstödd eller annan allmännyttig institution, och kommunalt arkivarbete, anordnat vid kommunal myndighet.

Regeringen kan efter prövning av omständigheterna i det särskilda fallet medge att tiden för sysselsättning i statligt arkivarbete får tillgodoräknas som tjänstår för statlig pensionsförmån i sådan senare tillträdd anställning hos staten som är förenad med tjänstepensionsrätt. Vid prövning av frågan om pension eller gratifikation åt arbetstagare utan tjänstepensionsrätt kan däremot tiden för sådan tjänstgöring inte beaktas (jfr prop. 1960: 151).

Regeringen bör enligt min mening få medgivande att, efter prövning med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall, bestämma pension i särskild ordning eller gratifikation med beaktande av tid för sysselsättning i statligt arkivarbete. Ett medgivande bör avse även arbetstagare som redan har lämnat sin statliga anställning.

VI Pensionsförbättring åt chefen för statens jordbruksnämnd

Regeringen har vid skilda tillfällen fått riksdagens bemyndiganden (senast prop. 1975: 1 Bil. 2, InU 4, rskr 218) att avgöra frågor om pensionsförmåner, pensionsförbättringar och periodiska ersättningar av skadestånds natur som gäller enskilda personer. Bemyndigandena gäller emellertid inte generellt. Riksdagen beslutar i frågor av större principiell betydelse. Jag lägger här fram förslag om pensionsförbättring i ett enskilt fall som bör underställas riksdagen.

Statens jordbruksnämnd skall lokaliseras om från Stockholm till Jönköping den 1 september 1977.

Nuvarande verkschefens förordnande gäller för tiden den 1 juli 1972 —den 30 juni 1978. Som en följd av omlokaliseringen har han på egen

begäran och med verkan fr. o. m. den 1 maj 1977 entledigats från sin tjänst och tillerkänts hel förordnandepension beräknad enligt de grunder som gäller vid tidpunkten för hans avgång. Samtidigt har regeringen beslutat att han vid arbete för jordbruksdepartementets räkning t. o. m. den 31 augusti 1978 skall få ersättning som svarar mot skillnaden mellan gällande verkschefslön och utgående pension.

Med hänsyn till omständigheterna vill jag föreslå att han får pension som om han hade stått kvar i sin tjänst till förordnandeperiodens utgång.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta att pensionen skall bestämmas enligt vad jag här har förordat.

VII Ikraftträdande m. m.

Vad jag har förordat i det föregående bör träda i kraft den 1 juli 1977, om inte annat har sagts. Regeringen bör få utfärda de övergångsbestämmelser som kan behövas.

VIII Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att bemyndiga regeringen att

1. vidtaga ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) enligt vad jag har förordat under I A och B,
2. ompröva eller låta ompröva familjepension i vissa fall för efterlevande maka enligt vad jag har förordat under II,
3. besluta om förtidslivränta i vissa fall åt personer bosatta utomlands enligt vad jag har förordat under III,
4. besluta om livränta i särskild ordning eller gratifikation åt vissa f. d. statsanställda enligt vad jag har förordat under IV,
5. bestämma pension i särskild ordning under hänsynstagande till föregående sysselsättning i arkivarbete enligt vad jag har förordat under V,
6. besluta om pensionsförbättring åt chefen för statens jordbruksnämnd enligt vad jag har förordat under VI,
7. meddela de övergångsbestämmelser som kan behövas enligt vad jag har förordat under VII.

Jag hemställer vidare att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört under I C.

IX Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder han har hemställt om.

Innehåll

I	Ordnanande av pensionering i vissa fall	2
A	Personal vid musikteatern i Värmland, m. m.	2
B	Resesekreterare för den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna	3
C	Personal hos Stockholms konserthusstiftelse	4
II	Omprövning av familjepension i vissa fall för efterlevande maka	5
III	Förtidslivränta i vissa fall åt personer bosatta utomlands	5
IV	Beslut om livränta i särskild ordning åt vissa f. d. statsanställda, m. m.	6
V	Bestämmande av pension i särskild ordning under hänsynstagande till föregående sysselsättning i arkivarbete, m. m. ..	7
VI	Pensionsförbättring åt chefen för statens jordbruksnämnd ..	7
VII	Ikraftträdande m. m.	8
VIII	Hemställan	8
IX	Beslut	9